

LRFs ENERGIPAKET - förslag för ökad energiproduktion

En stabil energiförsörjning är grundläggande för att utveckla den svenska hållbara matproduktionen, öka självförsörjningsgraden och få en levande landsbygd. Som en konsekvens av Rysslands invasion av Ukraina befinner sig Sverige mitt i en europeisk energikris som slår hårt mot livsmedelsproduktionen. I de två elområdena med högst elpriser – SE3 och SE4 – produceras cirka 90% av våra livsmedel. Enligt LRFs beräkningar från mitten av september uppgår den snabbt ökade kostnadsmassan för lantbrukets insatsvaror till cirka 10,6 miljarder kronor på årsbasis.

De gröna näringarna har genom produktion av förnybara råvaror och förädling av produkter samtidigt en central roll i arbetet med att producera klimatsmart energi. Våra bönder producerar – sår, odlar och skördar – den förnybara energi vi behöver i form av mat, biodrivmedel, bioenergi och grön el. Förbättrade förutsättningar för produktion av förnyelsebar energi är en stor potential för företagen i de gröna näringarna. Bioenergi är Sveriges största energikälla och står för 38 procent av den totala energianvändningen, och har minskat Sveriges beroende av kol och olja.

Stor potential i de gröna näringarna

Enligt Energimyndighetens senaste bedömningar finns det i Sverige en betydande potential att producera drivmedel från biomassa. Sverige bedöms också ha god potential till ett ökat hållbart uttag av biomassa. År 2030 bedöms den vara cirka 41–59 TWh årligen, varav majoriteten består av skogsbaserad biomassa om cirka 27–37 TWh. Till detta kommer ytterligare tillskott från sol på tak motsvarande 2 TWh och biogas om 10 TWh.

Sammantaget innebär det att det svenska jord- och skogsbruket kan tillföra ytterligare uppemot 50 TWh i ny ren energiproduktion. Det motsvarar ungefär den elproduktion som kärnkraften producerar i dagsläget under ett år.

Svenska kraftnät och Energimyndigheten har nyligen fått i uppdrag att se över möjligheterna att öka andelen planerbar elproduktion och öka energieffektiviseringen i Sverige. De gröna näringarna beskriver här sitt bidrag i den processen.

1. De gröna näringarnas energiproduktion idag

Solenergi

Energiproduktionen från svenska solkraftsanläggningar uppgick 2021 till 1,1 TWh elenergi från drygt 92 000 nätanslutna solcellsanläggningar. Uppskattningsvis uppgår 10 procent av de nätanslutna producenterna av jordbruksföretag. Enligt en enkät som LRF har gjort uppgår 29,3 procent av de tillfrågade LRF-medlemmarna att de investerat i solenergi de senaste åren. Potentialen och viljan är stor att investera i solenergi.

Biodrivmedel

Fortfarande drivs över 80 procent av alla transporter i Sverige med fossila bränslen, resterande andel utgörs av biodrivmedel. I Sverige användes under 2021 cirka 22 TWh flytande biodrivmedel, såsom HVO, FAME och etanol, inom transportsektorn och i arbetsmaskiner. Produktionskapacitet för anläggningar i drift i Sverige idag är cirka 7 TWh per år.

85 procent av andelen biodrivmedel som idag används på den svenska marknaden för transporter importeras. I HVO används 19% råttolja av dessa så kommer drygt hälften (52 %) av talloljan från svensk råvara. Endast 4 % av rapsolja som används i både HVO och FAME kommer från svensk råvara. Den andelen skulle kunna vara betydligt större.

Biogas

Det finns totalt nästan 300 biogasproduktionsanläggningar i Sverige varav 45 gårdsanläggningar och 37 samrötningsanläggningar. Den svenska biogasproduktionen producerade under 2021 totalt 2,3 TWh, varav en tredjedel kom från gårdsanläggningar. Detta är en ökning med ungefär 20 procent jämfört med 2020.

Det finns insatsvaror, exempelvis livsmedels- och slakteriavfall samt gödsel, från lantbruket som går till samrötningsanläggningar som år 2021 producerade över 1 TWh, vilket är en ökning med nästan 10 procent jämfört med året innan. Omkring 80 anläggningar använder gödsel som substrat och mängden gödsel som rötas ökade till drygt 1,2 miljoner ton år 2021.

Småskalig vattenkraft

Den småskaliga vattenkraften omfattar cirka 1900 kraftverk, som tillsammans producerar knappt 5 TWh. Dessa är spridda över hela landet och utgör en stabil balanskraft mot andra kraftslag.

Samtliga småskaliga vattenkraftverk ingår i den nationella prövningsplanen för miljöanpassning av vattenkraften. Prövningen kommer innebära att produktionen och balanskraften kommer att minska. Branschen menar dock att det går att fördubbla produktionen i befintliga kraftverk med modern teknik.

Vindkraft

Många lantbrukare har vindkraftverk på sina ägor, antingen genom att de själva är ägare eller genom att de arrenderat ut marken till verkens ägare. För att öka vindkraftens förmåga att vara verksam när elbehoven är som störst bör satsningar på lagringskapacitet göras.

Energi från skogen

Idag levererar skogen cirka 20 TWh till samhället i form av värme och el. Utav det är cirka 10 TWh grenar och toppar och 5 TWh brännved. Merparten av skogsindustrins energi från restprodukter används dock internt i industriprocesser och ingår inte i ovanstående siffror.

LRF:s energipaket för ökad energiproduktion och stärkt livsmedelsförsörjning

Svenska jord- och skogsbrukare vill investera i mer energiproduktion, men då behövs förbättrade förutsättningar. Nedan finns förslag som skulle öka investeringsviljan och hjälpa till att nyttja potentialen för energiproduktion i de gröna näringarna.

Solelspaket

Det finns stor potential för utökad energiproduktion från solenergi. Men för att nyttja potentialen behövs:

- Ändra gränsen för mikroproduktion och höj istället anläggningseffekten till 138 kW, motsvarande säkringsabonnemang med en effekt på 200 Ampere.
- Förbättra nätkapaciteten i hela Sverige, för att undvika flaskhalsar som försvårar utbyggnaden av solceller på tak och mark. Samt ställ krav på elbolagen att minska tiden för inkoppling av nya anläggningar.
- Skattebefria all egenanvänd solet och ta bort 500kW-gränsen.
- Utforma en låneform med konkurrenskraftig ränta för småskalig energiproduktion med solceller för att öka investeringsvilja.
- Inkludera energilagring (oberoende teknikval), som en tydlig del inom Klimatklivet.

Biodrivmedelspaket

Produktion av inhemska biodrivmedel behöver öka för att bidra till motståndskraften och självförsörjningen av drivmedel. Men då behövs:

- **En fortsatt hög ambition kring reduktionsplikt är central för omställningen till fossiloberoende transporter.** Reduktionsplikten kan användas som verktyg för att främja svenska insatsvaror (lignocellulosa) i produktionen av biodrivmedel, vilket Energimyndigheten föreslog i utredningen "Styrmedel för nya biodrivmedel" och i rapporten "Kontrollstation för reduktionsplikten 2022". Detta skulle främja svensk produktion och svenska insatsvaror i biodrivmedel.
- Användare av rena biodrivmedel behöver en motsvarande kostnadslättnad i form av en biopremie i enlighet med utredningsförslaget i Vägen till fossiloberoende jordbruk (SOU 2021:67).
- Den befintliga klimatpremien bör utvidgas till att omfatta arbetsmaskiner som drivs av biogas och bioetanol.
- Ta bort beskattningen på låginblandat biodrivmedel som inte innefattas av reduktionsplikten.
- Utvecklingspotentialen för nya biodrivmedel är stor, men innebär höga initiala kostnader. Därför behövs demosatsningar och gynnsamma villkor i tidiga kommersialiseringsfaser.

Biogaspaket

Biogas producerad från gödsel skulle kunna mångdubblas. Under 2022 har det kommit in 144 Klimatklivsansökningar till Naturvårdsverket för etablering av nya biogas från lantbrukare. För en fortsatt god utveckling behövs:

- **Ett fortsatt statligt stöd för nya etableringar är avgörande för fortsatt ökad produktion. Klimatklivet finansieras i dagsläget av Europeiska Återhämtningsfonden och ett investeringsstöd, likt det i Klimatklivet, måste bibehållas.**
- En permanent höjning av gödselgasstöd till tidigare nivå på 40 öre/kWh som beslutades i vårändringsbudgeten 2022 och att det bakas in som en långsiktig del av biogasstödet.
- Att det produktionsmål för biogas om 10 TWh till 2030 som föreslogs av Biogasmarknadsutredningen (SOU 2019:63) bör införas för att skapa den långsiktighet i politiken som behövs.

Småskalig vattenkraft

Vattenkraften ska enligt tidigare politiska beslut omprövas och få nya miljövillkor och tillstånd. Processen hittills visar att många riskerar rivas ut när nivån på miljöanpassning blir för höga. Stora mängder el – och balanskraft kommer därför försvinna ur systemet. Därför behövs en ändring där vattenkraften definieras som ett viktigt samhällsintresse och vattendragen pekats ut som kraftigt modifierade. Detta skulle ge incitament till investeringar och produktionsökningar.

Kraftvärmeverk

Det finns en stor potential i svenska värmekraftverk. Men för att nyttja potentialen behövs:

- För att öka produktionen av både värme och el bör energi- och koldioxidskatten på bioolja avskaffas (ex. RME).
- Regeringen bör även ansöka om ett långsiktigt skatteundantag hos EU, så som för biogasen.
- Driv på gentemot EU att biomassa från jord och skog bör ses som en tillgång, inte en klimatbov.

Elöverföring

En ökad energiproduktion och elöverföring måste gå hand i hand med livsmedelsproduktionen och livsmedelsstrategin. Hela livsmedelskedjan är beroende av trygg elförsörjning, men luftburna elnät innebär ett intrång hos markägare. Därför behöver samrådsprocessen vid exploatering förbättras och ersättningen till markägare öka för att snabba på nätutbyggnaden.

Energieffektivisering

De gröna näringarna effektiviserar kontinuerligt sin energianvändning. Enligt en redogörelse från Energimyndigheten är det möjligt att minska energianvändningen inom jordbruket med mellan 3 och 15 procent. Dock innebär energieffektiviseringen ofta höga investeringskostnader, t.ex. i LED-belysning. Därför bör finansieringslösningar tas fram.

Uppdaterad livsmedelsstrategi

Det finns ett brett politiskt stöd för en uppdatering av den nationella livsmedelsstrategin. De senaste årens torka, pandemi och ett krig i Europa har visat på sårbarheten inom den svenska livsmedelsförsörjningen. Sverige behöver därför snabbt modernisera livsmedelsstrategin för att även inkludera de insatsvaror som krävs för att öka självförsörjningsgraden och minska beroendet av import.

2. Viktiga punkter för ökad livsmedelsproduktion och förbättrad konkurrenskraft

Utöver ökad energiproduktion inom de gröna näringarna så behövs följande för att säkra svensk livsmedelsförsörjning.

- LRF arbetar för att jord- och skogsföretagare inkluderas inom ett kommande högkostnads skydd för elpriserna.
- Justera inbetalningen av flaskhalsavgifterna omedelbart och genomför återbetalning snarast.
- För fortsatt konkurrenskraft i de gröna näringarna krävs fortsatt nollskatt för diesel till arbetsmaskiner.
- Skattereduktion för drivmedel innefattar nu produktionen, men många jord- och skogsbrukare har ökade transportkostnader som slår mot konkurrenskraften. Därför bör drivmedelsskatten sänkas även för transporter av jord- och skogsbruksprodukter. EU-kommissionen har nyligen öppnat upp för möjligheterna för medlemsstaterna att tillfälligt sänka dessa skatter.